

lehet könyvelni „népszerű művelődéstörténet“-nek, de mikor Crawford a condottierek korába illő flibustierhistóriákat beraktározza a XX. század kapujába, merészségén kívül nem vezette egyéb. Szó se róla, Crawford a szicíliai állapotokat írja és alaposan ismernie is kell azokat, hiszen sokáig élt Olaszországban, tény, hogy Szicília hátramaradott, de mégis egy-két századot átrepülni pinguinuszárnyakkal, kissé különös. Különben Crawford-ban megvan a képesség arra, hogy sze-

replőit, teszem pl. Saracinesca Orsino herceget ne hagyja tétlenül ülni, hanem levigye Sziciliába, ahol formidabilis kalandokban részesül, — e charlatan, fripon — társaságban egy XX. századbeli herceg úgy fest, mint bocskoron a sarkantyú.

Egy jó oldala van a Corleone-nak, az események frissesége, mindig egyformán intenzív lendülete, mindenkor érdekfeszítő pergése, kár, hogy ezt elhomályosítja a jellemrajzok gyöngesége és fantasztikus kalandorszellem.

(B.)

INNEN-ONNAN.

MILYEN A VIDÉKI ÉS FALUSI ÉLET NÉLKÜLI MŰVÉSZET?

A mai angol irodalom az. A világsajtó most ünnepli a hetven éves Bernard Shawt, a tipikus londoni drámaíró. Feltűnik előttünk szép, nyulánk, úri alakja, tiszta homloka, okosan sugárzó szeme, hosszúkás arca, vörösbejátszó, gondozott szakállával. De ezt már dér ütötte éppúgy, mint előkelően elválasztott haját is a halántéka körül. Életében rengeteget írt, szónokolt, agitált a Fabian Society művelt szocialistái között és másutt, szuverén tollú újságíró volt, filozófus-epigón Nietzsche paradox stílusában, kritikus, magyarázó világfi és furcsa szellemességek kötéltáncosa, szóval minden lében kanál, igaz, hogy ezüstkanál. Csak az a kérdés; ellátható-e az irodalmi örök-

kévalóság nemesfémjelzőjével.

A „Pásztortűz“, ez a ritka-becsű erdélyi folyóirat legutóbbi számában szintén ünnepli Shawt és Kovács László. Egyenesen „Aristophanes és Molière mellett a világirodalom harmadik nagy vígjátékíróját“ látja benne. És nyomatékosan hozzát teszi: „Ez nem csupán a könnyen hevülő jelen revizióra szoruló ítélete, hanem feltétlenül helytálló.“ Visszont honfitársa? Chesterton, a kultureretnekek világvezérét, a halálos ellentmondások rekordbajnokát támadja benne. Spengler Oswald pedig következetesen csak „der Totengräber“-nek nevezi az egész nyugati kultúra sírásójának. Angol Voltaire, londoni Anatole France: szellemes, széleshorizontú intellektuel.

Megjegyzendő azonban, hogy a vita meddő marad, amíg az

ellenfelek szociológiailag meg nem alopazzák nézeteiket. Mert nemcsak egyéni problémáról van szó. Tény az, hogy Shaw nagyon is híven tükrözi az egész mai angol városi civilizáció szellemét. Egy félszázad óta Angliában nincs többé igazi falu: a vidék a tőkegazdaság folytán úgyszólván kereskedelmileg kiaknázható modern üzemmé lett; az angol lakosság elszakadt a földtől. Élete nem organikus többé, hanem a civilizáció városi formái között elmechanizálódott. Ezért, mióta a régi Angliának még postakocsin járó Dickense, Carlyleje, Ruskinja elhaltak, a szigetállamnak nincs többé zsenije; az angol ifjúság ma kénytelen indiai nagyságokat importálni és Rabindranath Tagorerért, Bain-ért, Gandhi-ért rajong. Ex oriente lux. Mert Indiában még van falu és van szenvedés. Nem véletlen az, hogy nem régen még az orosz irodalom volt elismerten a legmélyebb, Tolsztoj és Dosztojevszkij pedig a muzsikfalvakból emelkedtek ki. Csak a magyar irodalomra kell pillantanunk. Petőfitől, Eötvöstől és Aranytól fogva Mikszáthon, Gárdonyin keresztül a mai Móriczig, Szabóig, Gulácsy Irénig és Mécs Lászlóig mind a falu szemléletére építették művészetüket.

Shaw mögött nem áll többé az angol nép, csak a londoni gentleman szellemessége. Ő az angol úriember kvintesszenciája. Hiába mondja magáról akár csak tréfálkozva is: „En és Shakespeare”; Shawban nincs többé szenvedély, háborgó érzésvilág, igazi művészi vízió, megrendítő élmény. Hideg problémává szü-

rödött alakok vitatkoznak egymással a szinpadon igen fordulatos érvekkel szocializmusról, kapitalizmusról, nőkérdésről puritanizmusról, felsőbbrendű emberiségről.

Tehát Shaw nem jelentéktelen ember, sőt nagyszerű összefoglalásban mutatja meg, milyen irányban vezet a kizárólag fővárosi lelkistrukturájú irodalom. Szinte törvényhozásilag kellene azoknak az esztétáknak íratait elkobozni, akik egy-egy körúti fényes lakás éjjeli lila japán-ernyője alatt írják vánnyadt szonettjeiket, divatos probléméktól hemzsegő színműveiket és felsőbbrendű szocializmusuk játékparadoxonjait.

„Tudják meg önök, — írta Dosztojevszkij, — hogy mindazok, akik megszűnnek a népet megérteni és azzal minden összeköttetést elvesztenek, mindjárt elvesztik a honfiúi hitet is, a földből nőtt hitvallást és athetisták vagy közömbösök lesznek.”

Itt van a magyar vidéken, a magyar falvaknak és provinciális városoknak, a szenvedő végeknek nagyszerű hivatása az irodalomban. A fővárosnak tulajdonképpen csak az irodalom értékesítését, terjesztését, szervezését és elosztását kellene végeznie: az adminisztrációt. Belsőleg a vidéknek önmagát kell fejlesztenie, mert csak önmagából teremthet. Ez hozhat egészségesebb jövőt mindnyájunknak.

De Angliában nincs többé vidék, nincs igazi falu, csak Shaw, csak civilizáció. Az angolok olyanok ma, mint a császárkori rómaiak: uralkodnak civilizációjuk hatalmas hálózatával mindenütt, még a Szentföldön is, de azt

már nem érzik meg az előkelő Pilátusok, hogy mi a szentföld ereje, mi a vallás, mi a művészet és szenvedő népek belső, de új világot teremtő sorsa. Ők elszakadtak a földtől, a néptől. Shaw sem érzi ezt.

A „Pásztortűz” ezúttal csalfa rakétát röpített az angol író tiszteletére.

RADOS K. BÉLA.

A FARSANG LEGNAGYOBB POÉTÁJA.

A farsang költészete igen gazdag. Nincs olyan tudós, aki akár egész élete munkája árán is össze tudná állítani teljes bibliografiáját, oly népszerű tárgy volt minden időben egész kontinensünkön. Hosszú fejlődés ment keresztül ez a sokat vándorolt költői tárgy s a fejlődés csúcán tragikus sorsú költőnk Csokonai Vitéz Mihály Dorottyája hirdeti a magyar szellem zsenialitását.

Maga a farsang pogány eredetű szokás. Az európai népek a rómaiaktól örökölték a kedves örömök ünnepét, amelyik azonban a rómaiaknál is jövevény. Kr. e. 537 körül honosodtak meg Rómában a Saturnaliák, melyekből a farsang fejlődött. Előbb nagyon szigorúan eltiltott, később megengedett kultusza volt ez Kybelének, a pessinusi istennek anyjának. A felsőbb osztályoknál ez zártkörű lakomákból állott, míg az alsóbb rétegeknél zene, ének és kolduló körmenetek tarkították a lakomás időszakot. Az ünnep dec. 17-én kezdődött, de a kereszténység felvétele után kezdete eltolódott az adventi ájtatosságok miatt. Külsőségeiben is módosul, de a

lényege ugyanaz marad: ma is a fiatalság, a vidámság ünnepe.

A farsang költészetének gyökerei a középkor utolsó századaiba nyúlnak vissza. A trouvèerek és vagansok kedves kőzsa népe tette divatossá és népszerűvé ezt a tárgyat is, mégpedig főként — vallásos indokból. Szép példája ez annak is, hogy az irodalom, a művészet mindig szaporította a vallásos képzeteket vagy legalább is a közkeletűvé, az életben hatókká tette azokat. E dalnokok vitatkozó párbeszédei, a versengések, vetélkedések (débatás, contrasti) nagyon alkalmasak voltak arra, hogy vallásos és morálfilozófia igazságokat könnyed és lebilincselő formában közkeletűvé tegyenek. Ebbe a tárgykörbe tartozott minden, aminek etikai tanulsága mintegy kiegészítette az egyház tanításait. Így került természetyszerűleg ellentétbe az Erény és a Bűn megismerésítője, vagy a Pokol és Menyország. Vitatkozásuk, majd a fejlődés későbbi fokán tetteik, mintegy élőképeként érzékeltették az egyház tanítását. Természetes, hogy az ellentétes álláspontot képviselő Erény és Bűn vitájában végül is utóbbi marad alul; rendszeren a felhozott érvek súlya alatt adta meg magát. Ugyanígy a Pokol és a Menyország versengésében is utóbbinak kellett felülkerekednie üdvözítő ígéreteivel.

Nem úgy a Farsang-poézis! Míg a többi kontrasztok legnagyobb része moralizáló fejtegetéseivel el is mult, elfelejtődött, addig a farsang mint költői tárgy, az összes európai keresztény népek költészetében polgárjogot